
Bedrijfsadministratie

Niveau 5
MBA

Peter Kuppen
Frans van Luit

Noordhoff Uitgevers

UITGEVERIJ EDUCATIEF

Bedrijfsadministratie
MBA
Niveau 5

Bedrijfsadministratie

MBA

Niveau 5

P. Kuppen

F. van Luit

1e druk

Noordhoff Uitgevers Groningen | Houten

Ontwerp omslag: www.gerhardvisker.nl

Omslagillustratie: Istock

Eventuele op- en aanmerkingen over deze of andere uitgaven kunt u richten aan: Noordhoff Uitgevers bv, Afdeling Hoger Onderwijs, Antwoordnummer 13, 9700 VB Groningen, e-mail: info@noordhoff.nl

0 / 15

© 2015 Noordhoff Uitgevers bv Groningen/Houten, The Netherlands.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl)

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

ISBN (ebook) 978-90-01-86818-5

ISBN 978-90-01-86817-8

NUR 786

Woord vooraf

Bij het project Van Schriftelijk naar Online (VSNO) van de Nederlandse Associatie voor examinering is een nieuw raamwerk ontstaan voor de diplomalijn Financieel Administratief. Hierbij is ook het onderdeel Bedrijfsadministratie aangepast. De examinering was en blijft op niveau 5; dit is het propedeuse hbo-niveau.

De inhoud van dit boek is afgestemd op de gewijzigde formulering van toetstermen. De begrippen en kennis op boekhouding niveau 4 worden globaal bekend verondersteld, maar deze kennis wordt wel opgefrist in het eerste hoofdstuk.

De te behandelen onderwerpen zijn beter afgestemd op de praktijk. De productieboekhouding wordt vanuit een boekhoudkundige benadering geëxamineerd. Dit biedt ruimte voor andere belangrijke onderwerpen, zoals de projectgeoriënteerde administratie. De examinering van het onderdeel ERP richt zich op de journaalposten. De invoerschermen zijn uit het examen verdwenen.

Om de toegankelijkheid van de stof in dit boek te bevorderen en de nieuwsgierigheid te prikkelen begint elk hoofdstuk met een korte introductie van de te behandelen onderwerpen. Hierbij wordt de stof van het hoofdstuk in de totale context van het vak bedrijfsadministratie geplaatst.

Het examenprogramma en het voorbeeldexamen bevatten kennisvragen, begripsvragen en toepassingsvragen. Een kennisvraag vraagt naar parate kennisfeiten: de student moet kenmerken van deze begrippen kunnen herkennen en in eigen woorden definiëren. Daarom eindigt elk hoofdstuk, nadat de theorie is behandeld, met de belangrijkste kernbegrippen.

In de bij dit boek behorende opgavenbundel is een groot aantal toepassingsvragen opgenomen, naast een aantal vragen die betrekking hebben op toetsing van kennis en begrippen. Door het oefenen van deze opgaven is de student goed voorbereid op het examen.

Vanwege zijn didactische opzet is dit boek ook geschikt voor zelfstudie en kan het worden gebruikt voor alle bedrijfseconomische opleidingen op niveau 5 (mbo+ -niveau en propedeuse hbo).

De nieuwe stofindeling van het MBA-examen vormde de basis voor de hoofdstukindeling van dit boek. De lesstof is verdeeld in negen hoofdstukken. De eerste twee hoofdstukken betreffen een herhaling en opfrissing van het boekhoudkundig model en zijn bedoeld voor zelfstudie. Reacties en suggesties zijn zeer welkom!

Wij danken Antoine Blijlevens voor het meelesen en zijn constructieve opmerkingen.

Peter Kuppen
Frans van Luit
voorjaar 2015

Inhoud

Inleiding 9

- 1 Het boekhoudmodel, deel 1 11**
  - 1.1 Beginbalans 12
  - 1.2 Financiële feiten 12
  - 1.3 Grootboek 17
  - 1.4 Openen grootboek 18
  - 1.5 Bijwerken grootboek 19
  - 1.6 Proefbalans en saldibalans 23
  - 1.7 Journaal 26
  - 1.8 Het grootboek vanuit het journaal bijwerken 28
  - 1.9 Specificatie wijziging eigen vermogen 29
Kernbegrippen 31

- 2 Het boekhoudmodel, deel 2 35**
  - 2.1 Hulprekeningen 36
  - 2.2 Regels voor het debiteren en crediteren 36
  - 2.3 De rekeningen Omzet en Inkoopwaarde van de omzet 39
  - 2.4 De kolommenbalans 40
  - 2.5 De bepaling van de winst en het eigen vermogen per einde boekjaar 43
  - 2.6 Afsluiten grootboek 46
  - 2.7 Presentatie balans en winst-en-verliesrekening 47
  - 2.8 Vergeten posten en correcties 48
  - 2.9 Dagboeken en functie van dagboeken 51
  - 2.10 Subgrootboeken en functie van subgrootboeken 57
  - 2.11 Rekeningstelsel en informatieverzorging 62
  - 2.12 Decimale codering rekeningstelsel 64
Kernbegrippen 66

- 3 Administratie van inkopen en verkopen van ondernemingen 69**
  - 3.1 Inkopen 70
  - 3.2 Het btw-systeem 76
  - 3.3 Inkoop- en verkoopretouren 87
Kernbegrippen 91

- 4 Prijsgrondslagen goederenvoorraad 93**
  - 4.1 Prijsgrondslagen algemeen 94
  - 4.2 Fifo en gips 94
  - 4.3 Consumentenprijzen 96
  - 4.4 Vaste verrekenprijzen 101
  - 4.5 Prijsgrondslagen waardering 106
Kernbegrippen 108

- 5 Administratie van kostensoorten 111**
  - 5.1 Arbeid 112
  - 5.2 Onderzoek en ontwikkeling 114
  - 5.3 Materiële vaste activa 119

- 5.4 Financiering 125
- 5.5 Leasing 127
- 5.6 Oninbaarheid handelsvorderingen 142
- 5.7 Incourantheid voorraden 144
- 5.8 Voorzieningen 145
- 5.9 Transitorische posten in verband met kosten 147
Kernbegrippen 150

- 6 Kostenverbijzonderingsmethoden 153**
  - 6.1 Delingscalculatie 154
  - 6.2 Opslagmethode 156
  - 6.3 Kostenplaatsenmethode 157
  - 6.4 ABC-methode 160
  - 6.5 Kostenplaatsenmethode in een handelsonderneming 162
  - 6.6 Berekening tarieven 162
  - 6.7 Boekhoudkundige verwerking 165
  - 6.8 Perioderesultaat 169
  - 6.9 Kostenbudgettering 173
Kernbegrippen 176

- 7 Industriële ondernemingen met massaproductie 179**
  - 7.1 Administratie van kosten 180
  - 7.2 Standaardhoeveelheden 184
  - 7.3 Directe fabricagekosten 185
  - 7.4 Kostenplaatsenmethode 188
  - 7.5 Een uitgewerkt voorbeeld 193
  - 7.6 Producten in bewerking 207
  - 7.7 Uitval 213
Kernbegrippen 218

- 8 De projectgeoriënteerde administratie van productie en dienstverlening 221**
  - 8.1 Voor- en nacalculatie 222
  - 8.2 Rekening Orders in bewerking en subgrootboek 222
  - 8.3 Een uitgewerkt voorbeeld 222
  - 8.4 Vooruitbetalingen 227
  - 8.5 Regiewerk en aanneemsom 227
  - 8.6 Dienstverlenende organisaties die persoonlijke diensten aanbieden 228
Kernbegrippen 234

- 9 ERP-systemen 237**
  - 9.1 De basis van een ERP-systeem 238
  - 9.2 Vastlegging van gegevens in een ERP-systeem 239
  - 9.3 Subadministraties in een ERP-systeem 242
  - 9.4 De modulaire opbouw van ERP-systemen 242
  - 9.5 ERP en boekhouding 247
  - 9.6 Structuur van in- en verkoop- en productietransacties in het SAP ERP-systeem 250
  - 9.7 Fouten herstellen in een ERP-omgeving 254
  - 9.8 Een uitgewerkt voorbeeld van ERP 255
  - 9.9 Het Referentie Grootboekschema 263
Kernbegrippen 265

- Register 266**

Inleiding

Dit boek *Bedrijfsadministratie* is bedoeld als een stevige basis voor het vakgebied bedrijfsadministratie op mbo+-niveau en propedeuse hbo-niveau. Het is dan ook mede afgestemd op het examenprogramma bedrijfsadministratie niveau 5 van de Nederlandse Associatie voor examinering. Dit examenprogramma vormt de leidraad voor de behandeling van de onderwerpen in dit boek.

Elk hoofdstuk begint met een inleiding op de te behandelen stof, waarbij de inhoud van het hoofdstuk in de boekhoudcyclus van een onderneming wordt geplaatst.

Na het bestuderen van dit boek heeft de lezer de theoretische en praktische kennis voor het voeren van een boekhouding voor de gemiddelde mkb-onderneming.

Het boek bestaat uit negen hoofdstukken:

- 1 Het boekhoudmodel, deel 1
- 2 Het boekhoudmodel, deel 2
- 3 Administratie van inkopen en verkopen van ondernemingen
- 4 Prijsgrondslagen goederenvoorraad
- 5 Administratie van kostensoorten
- 6 Kostenverbijzonderingsmethoden
- 7 Industriële ondernemingen met massaproductie
- 8 De projectgeoriënteerde administratie van productie en dienstverlening
- 9 ERP-systemen

Bij het theorieboek horen een opgavenboek en een website.

Het boekhoudmodel, deel 1

1

- 1.1 **Beginbalans**
- 1.2 **Financiële feiten**
- 1.3 **Grootboek**
- 1.4 **Openen grootboek**
- 1.5 **Bijwerken grootboek**
- 1.6 **Proefbalans en saldibalans**
- 1.7 **Journal**
- 1.8 **Het grootboek vanuit het journal bijwerken**
- 1.9 **Specificatie wijziging eigen vermogen**

Bij de start van een onderneming is de beginbalans de basis voor de financiële administratie. In de loop van een verslagperiode doen zich vele financiële feiten voor. Hoe deze feiten worden vastgelegd, komt in opeenvolgende stappen aan bod in dit hoofdstuk. Na vaststelling van het resultaat en de bepaling van het eigen vermogen per einde boekjaar kan de eindbalans worden opgesteld. De eindbalans van een verslagperiode is ook de beginbalans van de daaropvolgende periode. Het grootboek is een belangrijke schakel binnen de financiële administratie. Door middel van journalposten worden de mutaties in het grootboek verwerkt. Daarna worden met behulp van het grootboek de proefbalans en saldibalans opgesteld. Na vaststelling van het resultaat kan uiteindelijk de eindbalans worden opgesteld en is de cirkel rond. Kennis op minimaal het niveau van het Praktijk Diploma Boekhouden is voor het diploma Moderne Bedrijfsadministratie geen vereiste. Dit is de reden dan dit hoofdstuk met de boekhoudcyclus een vrij uitgebreide inleiding geeft tot het vakgebied. Voor gebruikers die het Praktijkdiploma boekhouden recent hebben afgerond, vormen de hoofdstukken 1 en 2 een herhaling. Voor de andere gebruikers vormen ze een noodzakelijke basis om de theorie in de volgende hoofdstukken goed te doorgronden.

1.1 Beginbalans

De basis en het startpunt van een financiële administratie is de balans.

De balans is een overzicht waarop de bezittingen, de schulden en het eigen vermogen zijn vermeld. Het betreft de bezittingen, de schulden en het eigen vermogen per een bepaald moment. Is dit moment het begin van een (boekings)periode, bijvoorbeeld de balans van 1 januari, dan spreekt men van een beginbalans.

Beginbalans

Scontrovorm

De balans wordt veelal gepresenteerd (weergegeven) in scontrovorm, dat wil zeggen dat de balans bestaat uit een linkerzijde en een rechterzijde. Links worden de bezittingen vermeld en rechts de schulden en het eigen vermogen. Naast deze scontrovorm, ook wel horizontale opstelling genoemd, kennen we ook de verticale opstelling. Deze balanspresentatie wordt de staffelvorm genoemd. Deze presentatievorm vinden we in externe jaarrekeningen, maar we laten deze vorm verder buiten beschouwing.

Staffelvorm

Debetzijde Creditzijde

Het is gebruikelijk om de linkerzijde aan te duiden met debetzijde en de rechterzijde met creditzijde.

■ Voorbeeld 1.1

De balans per 1 januari van handelsonderneming Gerritsen ziet er in scontrovorm als volgt uit:

Debetzijde	Balans per 1 januari		Creditzijde
Gebouw	€ 240.000	Eigen vermogen	€ 170.000
Inventaris	- 60.000	4%-Hypothecaire lening	- 180.000
Voorraad goederen	- 84.000	Bank	- 22.000
Debiteuren	- 35.000	Crediteuren	- 53.000
Kas	- 6.000		
	€ 425.000		€ 425.000

Evenwicht

De balans is in evenwicht.

En dus geldt

$$\text{bezittingen} = \text{eigen vermogen} + \text{schulden}$$

Credit in de balans wordt altijd als eerste het eigen vermogen opgenomen en daarna worden de schulden vermeld.

1.2 Financiële feiten

Financiële feiten

Financiële feiten zijn transacties die van invloed zijn op balansposten. Financiële feiten veroorzaken dus wijzigingen in de samenstelling van de balans. We lichten dit toe met een uitgebreid voorbeeld. In het voorbeeld worden van een bepaalde periode de volgende gegevens verstrekt:

- de balans per het begin van de periode (de beginbalans);
- de financiële feiten die zich in de loop van de periode hebben voorgedaan.

Meteen als zich een financieel feit heeft voorgedaan, wordt in het voorbeeld een nieuwe balans opgesteld. De balans die is opgesteld na het laatste financiële feit van de periode, vormt voor de desbetreffende periode de eindbalans.

■ Voorbeeld 1.2

Van de handelsonderneming Gerritsen, uit het vorige hoofdstuk, zag de balans per 1 januari (de beginbalans) er als volgt uit:

Debetzijde	Balans per 1 januari (beginbalans)		Creditzijde	
Gebouw	€	240.000	Eigen vermogen	€ 170.000
Inventaris	-	60.000	4%-Hypothecaire lening	- 180.000
Voorraad goederen	-	84.000	Bank	- 22.000
Debiteuren	-	35.000	Crediteuren	- 53.000
Kas	-	6.000		
	€	425.000		€ 425.000

We gaan nu in op de gevolgen van de financiële feiten. Na elk financieel feit stellen we ook een nieuwe balans op.

2 januari

Feit: Betaald per kas de huur over januari van een opslagruimte ad €1.400,-.

Wijziging: De bezitting kasgeld neemt af met €1.400,- en het eigen vermogen neemt af met €1.400,-.

Debetzijde	Balans per 2 januari		Creditzijde	
Gebouw	€	240.000	Eigen vermogen	-€ 1.400 € 168.600
Inventaris	-	60.000	4%-Hypothecaire lening	- 180.000
Voorraad goederen	-	84.000	Bank	- 22.000
Debiteuren	-	35.000	Crediteuren	- 53.000
Kas	-€ 1.400	- 4.600		
	€	423.600		€ 423.600

6 januari

Feit: ingekocht goederen voor €40.000,-. Zowel de goederen als de inkoopfactuur zijn ontvangen.

Wijziging: De bezitting goederenvoorraad neemt toe met €40.000,- en de schuld aan leveranciers (crediteuren) neemt toe met €40.000,-.

Debetzijde	Balans per 6 januari		Creditzijde	
Gebouw	€	240.000	Eigen vermogen	€ 168.600
Inventaris	-	60.000	4%-Hypothecaire lening	- 180.000
Voorraad goederen	+€ 40.000	- 124.000	Bank	- 22.000
Debiteuren	-	35.000	Crediteuren	+€ 40.000 - 93.000
Kas	-	4.600		
	€	463.600		€ 463.600

7 januari

Feit: Betaald per bank voor kosten verlichting en verwarming over januari €450,-.
Wijziging: De schuld rekening-courant aan de bank neemt toe met €450,- en het eigen vermogen neemt af met €450,-.

Debetzijde	Balans per 7 januari				Creditzijde	
Gebouw	€	240.000	Eigen vermogen	- €	450 €	168.150
Inventaris	-	60.000	4%-Hypothecaire lening		-	180.000
Voorraad goederen	-	124.000	Bank	+ €	450 -	22.450
Debiteuren	-	35.000	Crediteuren		-	93.000
Kas	-	4.600				
	€	463.600			€	463.600

10 januari

Feit: Ontvangen per bank van een afnemer het bedrag van onze factuur ad €22.000,-.

Wijziging: De bezitting handelsvorderingen (debiteuren) neemt af met €22.000,- en de schuld in rekening-courant aan de bank neemt af met €22.000,-.

Debetzijde	Balans per 10 januari				Creditzijde	
Gebouw	€	240.000	Eigen vermogen		€	168.150
Inventaris	-	60.000	4%-Hypothecaire lening		-	180.000
Voorraad goederen		-	Bank	+ €	22.000 -	450
Debiteuren	+ €	22.000 -	Crediteuren		-	93.000
Kas		-				
	€	441.600			€	441.600

15 januari

Feit: Verkocht, gefactureerd en afgeleverd goederen voor €19.000,-. De inkoopwaarde van de goederen bedraagt €16.000,-.

Wijziging: De bezitting handelsvorderingen neemt toe met €19.000,-, de bezitting goederenvoorraad neemt af met €16.000,- en het eigen vermogen neemt toe met €3.000,-.

Debetzijde	Balans per 15 januari				Creditzijde	
Gebouw	€	240.000	Eigen vermogen	+ €	3.000 €	171.150
Inventaris	-	60.000	4%-Hypothecaire lening		-	180.000
Voorraad goederen	- €	16.000 -	Bank		-	450
Debiteuren	+ €	19.000 -	Crediteuren		-	93.000
Kas		-				
	€	444.600			€	444.600

17 januari

Feit: Betaald per kas voor kantoorbenodigdheden voor januari €150,-.

Wijziging: De bezitting kasgeld neemt af met €150,- en het eigen vermogen neemt af met €150,-.

Debetzijde		Balans per 17 januari				Creditzijde	
Gebouw	€	240.000	Eigen vermogen	- €	150	€	171.000
Inventaris	-	60.000	4%-Hypothecaire lening	-		€	180.000
Voorraad goederen	-	108.000	Bank	-			450
Debiteuren	-	32.000	Crediteuren	-			93.000
Kas	- €	150					
		€	444.450			€	444.450

19 januari

Feit: Voor privé uit de kas genomen €1.000,-.

Wijziging: De bezitting kasgeld neemt af met €1.000,- en het eigen vermogen neemt af met €1.000,-.

Debetzijde		Balans per 17 januari				Creditzijde	
Gebouw	€	240.000	Eigen vermogen	- €	1.000	€	171.000
Inventaris	-	60.000	4%-Hypothecaire lening	-		€	180.000
Voorraad goederen	-	108.000	Bank	-			450
Debiteuren	-	32.000	Crediteuren	-			93.000
Kas	- €	1.000					
		€	444.450			€	444.450

24 januari

Feit: Betaald per bank aan een leverancier het bedrag van zijn factuur ad €54.000,-.

Wijziging: De schuld in rekening-courant aan de bank neemt toe met €54.000,- en de schuld aan leveranciers neemt af met €54.000,-.

Debetzijde		Balans per 24 januari				Creditzijde	
Gebouw	€	240.000	Eigen vermogen	€		€	171.000
Inventaris	-	60.000	4%-Hypothecaire lening	-			180.000
Voorraad goederen	-	108.000	Bank	+ €	54.000	-	54.450
Debiteuren	-	32.000	Crediteuren	- €	54.000	-	39.000
Kas	-	3.450					
		€	443.450			€	443.450

26 januari

Feit: Verkocht, gefactureerd en afgeleverd goederen voor €33.250,-.

De inkoopwaarde van de goederen bedraagt €28.000,-.

Wijziging: De bezitting handelsvorderingen neemt toe met €33.250,-, de bezitting goederenvoorraad neemt af met €28.000,- en het eigen vermogen neemt toe met €5.250,-.

Debetzijde	Balans per 26 januari				Creditzijde		
Gebouw	€	240.000	Eigen vermogen	+ €	5.250	€	175.250
Inventaris	-	60.000	4%-Hypothecaire lening	-		€	180.000
Voorraad goederen	- €	28.000	Bank	-		€	54.450
Debiteuren	+ €	33.250	Crediteuren	-		€	39.000
Kas	-	3.450					
	€	448.700				€	448.700

30 januari

Feit: Betaald per bank de hypotheekinterest over januari ten bedrage van €600,-.

Wijziging: De schuld in rekening-courant aan de bank neemt toe met €600,- en het eigen vermogen neemt af met €600,-.

Debetzijde	Balans per 30 januari				Creditzijde		
Gebouw	€	240.000	Eigen vermogen	- €	600	€	174.650
Inventaris	-	60.000	4%-Hypothecaire lening	-		€	180.000
Voorraad goederen	-	80.000	Bank	+ €	600	-	55.050
Debiteuren	-	65.250	Crediteuren	-		€	39.000
Kas	-	3.450					
	€	448.700				€	448.700

31 januari

Feit: Op het gebouw wordt maandelijks €750,- afgeschreven. De afschrijving op de inventaris bedraagt maandelijks €900,-.

Wijziging: De bezitting gebouw neemt af met €750,-, de bezitting inventaris neemt af met €900,- en het eigen vermogen neemt af met €1.650,-.

Debetzijde	Balans per 31 januari				Creditzijde				
Gebouw	- €	750	€	239.250	Eigen vermogen	- €	1.650	€	173.000
Inventaris	- €	900	-	59.100	4%-Hypothecaire lening	-		€	180.000
Voorraad goederen	-		€	80.000	Bank	-		€	55.050
Debiteuren	-		€	65.250	Crediteuren	-		€	39.000
Kas	-		€	3.450					
			€	447.050				€	447.050

Veel bedrijven sluiten maandelijks hun boekhouding af. Dit betekent dat na de verwerking van de financiële feiten op 31 januari de eindba-

lans kan worden opgemaakt. De eindbalans van 31 januari vormt weer de beginbalans van 1 februari.

In voorbeeld 1.2 kunnen we een onderverdeling maken in de volgende feiten:

- Financiële feiten die geen wijziging in het eigen vermogen veroorzaken (de financiële feiten van 6 januari, 10 januari en 24 januari).
- Financiële feiten waarbij het eigen vermogen wijzigt in verband met de bedrijfsuitoefening (de financiële feiten van 2 januari, 7 januari, 15 januari, 17 januari, 26 januari, 30 januari en 31 januari).
- Financiële feiten waarbij het eigen vermogen wijzigt in verband met privéopnamen of privéstortingen (het financiële feit van 19 januari).

1.3 Grootboek

In de vorige paragraaf kwam de eindbalans tot stand door telkens na een financieel feit een nieuwe balans op te stellen. In de praktijk is bij de onderneming evenwel een grootboek in gebruik en wordt de eindbalans aan het grootboek ontleend.

Grootboek

Een grootboek is een registratiesysteem waarbij voor elke post op de balans in een afzonderlijk overzicht de debet- en creditwijzigingen per financieel feit worden vastgelegd. Deze afzonderlijke overzichten noemen we grootboekrekeningen. Een grootboekrekening heeft in een handmatige boekhouding meestal de scontroform en ziet er dan als volgt uit:

Grootboekrekening

■ Voorbeeld 1.3

Debetzijde			..... (naam van de rekening)			Creditzijde		
Datum	Omschrijving	Bedrag	Datum	Omschrijving	Bedrag			

De rekeningen in het grootboek worden onderverdeeld in:

- rekeningen van bezit
- rekeningen van schuld
- rekening van eigen vermogen

Rekeningen van bezit

Rekeningen van bezit

Rekeningen van bezit zijn de grootboekrekeningen waarop bezittingen worden geadministreerd. Voorbeelden van rekeningen van bezit zijn: de rekening Gebouw(en), de rekening Voorraad goederen, de rekening Debiteuren, de rekening Kas.

Rekeningen van schuld

Rekeningen van schuld

Rekeningen van schuld zijn de grootboekrekeningen waarop schulden worden geadmineistreerd. Voorbeelden zijn: de rekening Hypothecaire lening o/g (o/g staat voor opgenomen geld), de rekening Crediteuren.

Rekening van eigen vermogen

Rekening van eigen vermogen

De rekening van eigen vermogen is de grootboekrekening waarop het eigen vermogen naar grootte wordt geadmineistreerd.

In paragraaf 1.4 komt het openen van het grootboek ter sprake: het vermelden van de beginstand in de grootboekrekeningen. In paragraaf 1.5 wordt ingegaan op het bijwerken van het grootboek: het systematisch verwerken in het grootboek van de gevolgen van de financiële feiten.

1.4 Openen grootboek

Openen grootboek

De rekeningen in het grootboek worden aan het begin van de periode (boekingsperiode, verslagperiode) eerst geopend: de beginstand wordt in de grootboekrekeningen genoteerd. Dit gebeurt door de bedragen over te nemen van de beginbalans.

Een rekening wordt geopend aan dezelfde zijde als waar de desbetreffende post op de beginbalans staat. Dat wil zeggen dat:

- rekeningen van bezit geopend worden aan de debetzijde;
- rekeningen van schuld geopend worden aan de creditzijde;
- de rekening van eigen vermogen geopend wordt aan de creditzijde.

■ Voorbeeld 1.4

Het aan de hand van de beginbalans (balans per 1 januari) geopende grootboek van de handelsonderneming Gerritsen ziet er als volgt uit:

1		Gebouw		1
1 jan.	van Balans	€	240.000	

2		Inventaris		2
1 jan.	van Balans	€	60.000	

3		Voorraad goederen		3
1 jan.	van Balans	€	84.000	

4		Debiteuren		4
1 jan.	van Balans	€	35.000	

5		Kas		5
1 jan.	van Balans	€	6.000	

6		Eigen vermogen		6
1 jan.	van Balans	€	170.000	

7		4%-hypothecaire lening		7
1 jan.	van Balans	€	180.000	

8		Bank		8
1 jan.	van Balans	€	22.000	

9		Crediteuren		9
1 jan.	van Balans	€	53.000	

De rekeningen Gebouw, Inventaris, Voorraad goederen, Debiteuren en Kas zijn rekeningen van bezit: ze zijn geopend aan de debetzijde. De rekeningen 4%-Hypothecaire lening, Bank en Crediteuren zijn rekeningen van schuld: ze zijn aan de creditzijde geopend. Ook de rekening Eigen vermogen is aan de creditzijde geopend.

Nadat het grootboek is geopend, is het totaal van de bedragen die voorkomen op de debetzijde van de rekeningen €425.000,-; het totaal van de bedragen die voorkomen op de creditzijde van de rekeningen is eveneens €425.000,-. Na opening is het grootboek dus in evenwicht.

Evenwicht

1.5 Bijwerken grootboek

Nadat het grootboek is geopend, worden de gevolgen van de financiële feiten in het grootboek verwerkt. Anders gezegd: het grootboek wordt, nadat het is geopend, bijgewerkt.

Bijwerken grootboek

Het grootboek bijwerken houdt in het debiteren en crediteren van rekeningen in het grootboek. Een rekening debiteren wil zeggen een bedrag noteren aan de debetzijde van die rekening; een rekening crediteren wil zeggen een bedrag noteren aan de creditzijde van die rekening.

**Debiteren
Crediteren**

Voor het bijwerken van het grootboek (voor het debiteren en crediteren van rekeningen in het grootboek) bestaan stringente regels. Immers, het na de opening aanwezige evenwicht moet intact blijven; ook na

Boekingsregels

het bijwerken moet het grootboek in zijn totaliteit gezien in evenwicht zijn. De boekingsregels zijn als volgt:

- Een rekening van bezit wordt gedebiteerd bij toename en gecrediteerd bij afname van de desbetreffende bezitting.
- Een rekening van schuld wordt gecrediteerd bij toename en gedebiteerd bij afname van de desbetreffende schuld.
- De rekening van eigen vermogen wordt gecrediteerd bij toename en gedebiteerd bij afname van het eigen vermogen.

Schematisch kunnen de regels voor het debiteren en crediteren van rekeningen in het grootboek als volgt worden weergegeven:

Debetzijde	Rekening van bezit		Creditzijde
	toename bezitting		afname bezitting

Debetzijde	Rekening van schuld		Creditzijde
	afname schuld		toename schuld

Debetzijde	Rekening van eigen vermogen		Creditzijde
	afname eigen vermogen		toename eigen vermogen

Het eigen vermogen kan wijzigen (toenemen of afnemen) in verband met de bedrijfsuitoefening dan wel in verband met privéopnamen (of privéstortingen).

■ Voorbeeld 1.5

Bij handelsonderneming Gerritsen deden zich in de maand januari allerlei financiële feiten voor. Toepassing van de boekingsregels op de gevolgen van deze financiële feiten komt op het volgende neer (btw wordt in deze opgave buiten beschouwing gelaten):

- 2 jan. De bezitting kasgeld neemt af met €1.400,- en het eigen vermogen neemt af met €1.400,-.
De rekening van bezit Kas moet worden gecrediteerd voor €1.400,- en de rekening Eigen vermogen moet worden gedebiteerd voor €1.400,-.
Dus: de rekening Eigen vermogen debiteren voor €1.400,-
de rekening Kas crediteren voor €1.400,-
- 6 jan. De bezitting goederenvoorraad neemt toe met €40.000,- en de schuld aan leveranciers (crediteuren) neemt toe met €40.000,-.
De rekening van bezit Voorraad goederen moet worden gedebiteerd voor €40.000,- en de rekening van schuld Crediteuren moet worden gecrediteerd voor €40.000,-.
Dus: de rekening Voorraad goederen debiteren voor €40.000,-
de rekening Crediteuren crediteren voor €40.000,-

- 7 jan. De schuld in rekening-courant aan de bank neemt toe met €450,- en het eigen vermogen neemt af met €450,-.
De rekening van schuld Bank moet worden gecrediteerd voor €450,- en de rekening Eigen vermogen moet worden gedebiteerd voor €450,-.
Dus: de rekening Eigen vermogen debiteren voor €450,-
de rekening Bank crediteren voor €450,-
- 10 jan. De bezitting handelsvorderingen (debiteuren) neemt af met €22.000,- en de schuld in rekening-courant aan de bank neemt af met €22.000,-.
De rekening van bezit Debiteuren moet worden gecrediteerd voor €22.000,- en de rekening van schuld Bank moet worden gedebiteerd voor €22.000,-.
Dus: de rekening Bank debiteren voor €22.000,-
de rekening Debiteuren crediteren voor €22.000,-
- 15 jan. De bezitting handelsvorderingen neemt toe met €19.000,-, de bezitting goederenvoorraad neemt af met €16.000,- en het eigen vermogen neemt toe met €3.000,-.
De rekening van bezit Debiteuren moet worden gedebiteerd voor €19.000,-, de rekening van bezit Voorraad goederen moet worden gecrediteerd voor €16.000,- en de rekening Eigen vermogen moet worden gecrediteerd voor €3.000,-.
Dus: de rekening Debiteuren debiteren voor €19.000,-
de rekening Voorraad goederen crediteren voor €16.000,-
de rekening Eigen vermogen crediteren voor €3.000,-
- 17 jan. De bezitting kasgeld neemt af met €150,- en het eigen vermogen neemt af met €150,-.
De rekening van bezit Kas moet worden gecrediteerd voor €150,- en de rekening Eigen vermogen moet worden gedebiteerd voor €150,-.
Dus: de rekening Eigen vermogen debiteren voor €150,-
de rekening Kas crediteren voor €150,-
- 19 jan. De bezitting kasgeld neemt af met €1.000,- en het eigen vermogen neemt af met €1.000,-.
De rekening van bezit Kas moet worden gecrediteerd voor €1.000,- en de rekening Eigen vermogen moet worden gedebiteerd voor €1.000,-.
Dus: de rekening Eigen vermogen debiteren voor €1.000,-
de rekening Kas crediteren voor €1.000,-
- 24 jan. De schuld in rekening-courant aan de bank neemt toe met €54.000,- en de schuld aan leveranciers neemt af met €54.000,-.
De rekening van schuld Bank moet worden gecrediteerd voor €54.000,- en de rekening van schuld Crediteuren moet worden gedebiteerd voor €54.000,-.
Dus: de rekening Crediteuren debiteren voor €54.000,-
de rekening Bank crediteren voor €54.000,-

26 jan. De bezitting handelsvorderingen neemt toe met €33.250,-, de bezitting goederenvoorraad neemt af met €28.000,- en het eigen vermogen neemt toe met €5.250,-.

De rekening van bezit Debiteuren moet worden gedebiteerd voor €33.250,-, de rekening van bezit Voorraad goederen moet worden gecrediteerd voor €28.000,- en de rekening Eigen vermogen moet worden gecrediteerd voor €5.250,-.

Dus: de rekening Debiteuren debiteren voor €33.250,-
de rekening Voorraad goederen crediteren voor €28.000,-
de rekening Eigen vermogen crediteren voor €5.250,-

30 jan. De schuld in rekening-courant aan de bank neemt toe met €600,- en het eigen vermogen neemt af met €600,-.

De rekening van schuld Bank moet worden gecrediteerd voor €600,- en de rekening Eigen vermogen moet worden gedebiteerd voor €600,-.

Dus: de rekening Eigen vermogen debiteren voor €600,-
de rekening Bank crediteren voor €600,-

31 jan. De bezitting gebouw neemt af met €750,-, de bezitting inventaris neemt af met €900,- en het eigen vermogen neemt af met €1.650,-.

De rekening van bezit Gebouw moet worden gecrediteerd voor €750,-, de rekening van bezit Inventaris moet worden gecrediteerd voor €900,- en de rekening Eigen vermogen moet worden gedebiteerd voor €1.650,-.

Dus: de rekening Eigen vermogen debiteren voor €1.650,-
de rekening Gebouw crediteren voor €750,-
de rekening Inventaris crediteren voor €900,-

Het geopende en bijgewerkte grootboek ziet er nu als volgt uit:

1		Gebouw		1			
1 jan.	van Balans	€	240.000	31 jan.	Afschrijving	€	750

2		Inventaris		2			
1 jan.	van Balans	€	60.000	31 jan.	Afschrijving	€	900

3		Voorraad goederen		3			
1 jan.	van Balans	€	84.000	15 jan.	Verkoop	€	16.000
6 jan.	Inkoop	-	40.000	26 jan.	Verkoop	-	28.000

4		Debiteuren		4			
1 jan.	van Balans	€	35.000	10 jan.	Per bank	€	22.000
15 jan.	Verkoop	-	19.000				
26 jan.	Verkoop	-	33.250				

5		Kas		5			
1 jan.	van Balans	€	6.000	2 jan.	Huur	€	1.400
				17 jan.	Kantoorbenodigdheden	-	150
				19 jan.	Privéopname	-	1.000

6		Eigen vermogen		6			
2 jan.	Huur	€	1.400	1 jan.	van Balans	€	170.000
7 jan.	Verlichting en verwarming	-	450	15 jan.	Bruto-verkoopresultaat	-	3.000
17 jan.	Kantoorbenodigdheden	-	150	26 jan.	Bruto-verkoopresultaat	-	5.250
19 jan.	Privéopname	-	1.000				
30 jan.	Hypotheekinterest	-	600				
31 jan.	Afschrijving	-	1.650				

7		4%-Hypothecaire lening		7			
				1 jan.	van Balans	€	180.000

8		Bank		8			
10 jan.	Afnemer	€	22.000	1 jan.	van Balans	€	22.000
				7 jan.	Verlichting en verwarming	-	450
				24 jan.	Leverancier	-	54.000
				31 jan.	Hypotheekinterest	-	600

9		Crediteuren		9			
24 jan.	Per bank	€	54.000	1 jan.	van Balans	€	53.000
				6 jan.	Inkoop	-	40.000

We hebben nu de beschikking over een geopend en bijgewerkt grootboek. Wat ons nu verder te doen staat, komt in de volgende paragraaf aan de orde.

1.6 Proefbalans en saldibalans

Proefbalans

Als de rekeningen in het grootboek zijn bijgewerkt, moet worden nagegaan of het grootboek in zijn totaliteit gezien in evenwicht is. De proef op de som wordt genomen door opstelling van een zogenoemde *proefbalans*.

In de proefbalans wordt van elke grootboekrekening het totaal van de debetzijde, respectievelijk het totaal van de creditzijde opgenomen. Daarna worden de totaalstellingen van de proefbalans bepaald. De totaalstellingen van de proefbalans moeten aan elkaar gelijk zijn; als dat het geval is, is het grootboek in evenwicht.

■ Voorbeeld 1.6

De proefbalans per 31 januari samengesteld uit het (geopende en) bijgewerkte grootboek van handelsonderneming Gerritsen ziet er als volgt uit:

Grootboekrekening		Proefbalans		Saldibalans	
Nr.	Naam	Debet	Credit	Debet	Credit
1	Gebouw	€ 24.000	€ 750		
2	Inventaris	- 60.00	- 900		
3	Voorraad goederen	- 124.00	- 44.000		
4	Debiteuren	- 87.250	- 22.000		
5	Kas	- 6.000	- 2.550		
6	Eigen vermogen	- 5.250	- 178.250		
7	4%-Hypothecaire lening		- 180.000		
8	Bank	- 22.000	- 77.050		
9	Crediteuren	- 54.000	- 93.00		
		€ 598.500	€ 598.500		

De totalen van de proefbalans zijn aan elkaar gelijk; het grootboek is dus in evenwicht.

Saldibalans

In het overzicht is al rekening gehouden met de (dubbel)kolom *saldibalans*. Voor het invullen van deze kolom is het grootboek niet meer nodig. De saldibalans wordt ingevuld door voor elke grootboekrekening de bedragen in de proefbalans van elkaar af te trekken. In deze kolom wordt dus van elke rekening het saldo genoteerd. Een debetsaldo wordt in de saldibalans debet genoteerd en een creditsaldo in de saldibalans credit. Daarna worden de totaalstellingen van de saldibalans bepaald. Ook de totaalstellingen van de saldibalans moeten aan elkaar gelijk zijn; desaldi van de grootboekrekeningen zijn dan correct berekend.

■ Voorbeeld 1.7

Het overzicht waarin nu ook de bedragen van de saldibalans zijn ingevuld, ziet er als volgt uit:

Grootboekrekening		Proefbalans		Saldibalans	
Nr.	Naam	Debet	Credit	Debet	Credit
1	Gebouw	€ 24.000	€ 750	€ 239.250	
2	Inventaris	- 60.00	- 900	- 59.100	
3	Voorraad goederen	- 124.00	- 44.000	- 80.000	
4	Debiteuren	- 87.250	- 22.000	- 65.250	
5	Kas	- 6.000	- 2.550	- 3.450	
6	Eigen vermogen	- 5.250	- 178.250		€ 173.000
7	4%-Hypothecaire lening		- 180.000		- 180.000
8	Bank	- 22.000	- 77.050		- 55.050
9	Crediteuren	- 54.000	- 93.00		- 39.000
		€ 598.500	€ 598.500	€ 447.050	€ 447.050

- Ook de totalen van de saldbalans zijn aan elkaar gelijk; de saldi van de grootboekrekeningen zijn dus correct berekend.

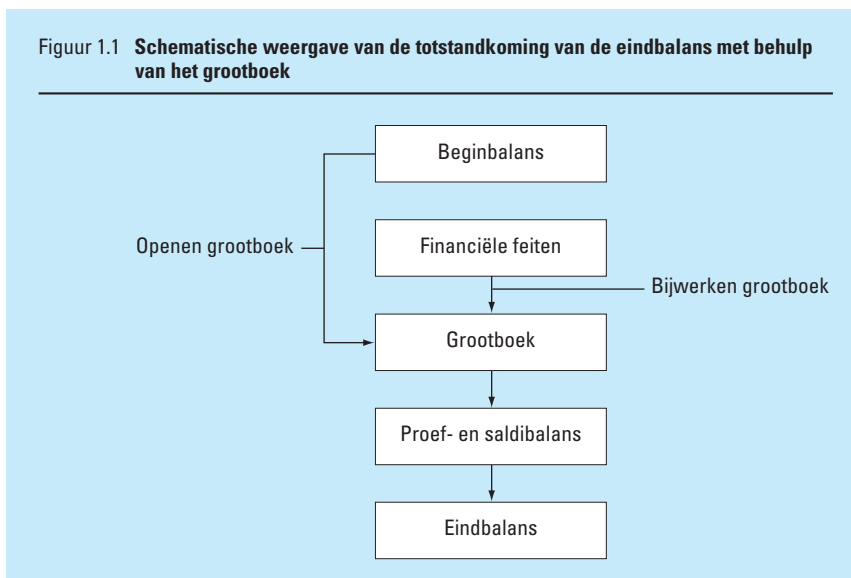
De balans per 31 januari (de eindbalans) van handelsonderneming Gerritsen is dus als volgt:

Debetzijde	Balans per 31 januari		Creditzijde		
Gebouw	€	239.250	Eigen vermogen	€	172.400
Inventaris	-	59.100	4%-Hypothecaire lening	-	180.000
Voorraad goederen	-	80.000	Bank	-	55.650
Debiteuren	-	65.250	Crediteuren	-	39.000
Kas	-	3.450			
	€	447.050		€	447.050

Aan de totstandkoming van deze balans ligt een grootboek ten grondslag.

Het voorgaande kan als volgt in een schema worden samengevat:

Figuur 1.1 Schematische weergave van de totstandkoming van de eindbalans met behulp van het grootboek

De verbinding tussen de beginbalans en het grootboek wijst op het openen van het grootboek; de verbinding tussen de financiële feiten en het grootboek wijst op het bijwerken van het grootboek.

De eindbalans van deze periode vormt de beginbalans van de nieuwe periode.

1.7 Journaal

Journaal

Als een journaal in gebruik is, wordt het grootboek aan het einde van de periode vanaf het journaal bijgewerkt. Het journaal heeft twee naast elkaar liggende geldkolommen: een debetkolom en een creditkolom.

Journaalpost

In het journaal worden eerst de tellingen van de beginbalans overgenomen. Daarna wordt van elk financieel feit in het journaal aangegeven welke rekeningen in het grootboek moeten worden gedebiteerd en gecrediteerd, en voor welke bedragen dit moet gebeuren. Deze kernachtige notatie wordt met *journaalpost* aangeduid. Bij een journaalpost geven we eerst aan welke grootboekrekening dient te worden gedebiteerd en in de volgende regel welke grootboekrekening dient te worden gecrediteerd. Vóór de naam van de te crediteren grootboekrekening noteren we het woordje 'Aan'. 'Aan' wordt niet gebruikt in de betekenis van een toevoeging, maar alleen om de creditering duidelijker te markeren. Een journaalpost bestaat uit twee of meer regels, die per financieel feit debet en credit in evenwicht behoren te zijn.

Na het noteren van de laatste journaalpost wordt het journaal opgeteld: het bedrag van de debetkolom en het bedrag van de creditkolom moeten aan elkaar gelijk zijn.

Evenwichtscontrole

In de vorige paragraaf is al duidelijk geworden dat gecontroleerd moet worden of de totalen van de proefbalans aan elkaar gelijk zijn (evenwichtscontrole): het bijgewerkte grootboek moet immers in evenwicht zijn. Daar komt nu nog bij dat gecontroleerd moet worden of de totalen van de proefbalans gelijk zijn aan die van het journaal: alle journaalposten moeten immers in het grootboek zijn verwerkt.

In deze paragraaf werken we een voorbeeld uit waarin een journaal in gebruik is. Het voorbeeld heeft de volgende structuur:

- samenstelling van het journaal;
- het openen van het grootboek en het vanaf het journaal bijwerken van het grootboek;
- opstelling van de proefbalans en van de saldibalans.

We gaan uit van dezelfde gegevens als in het grootboek en de proef- en saldibalans. De balans per 1 januari en de financiële feiten van januari van handelsonderneming Gerritsen (sport- en recreatieartikelen) zijn als volgt:

■ Voorbeeld 1.8

Debetzijde	Balans per 1 januari		Creditzijde		
Gebouw	€	240.000	Eigen vermogen	€	170.000
Inventaris	-	60.000	4%-Hypothecaire lening	-	180.000
Voorraad goederen	-	84.000	Bank	-	22.000
Debiteuren	-	35.000	Crediteuren	-	53.000
Kas	-	6.000			
	€	425.000		€	425.000

Financiële feiten januari:

- 2 jan. Betaald per kas de huur over januari van een opslagruimte ad €1.400,-.
- 6 jan. Ingekocht goederen voor €40.000,-. Zowel de goederen als de inkoopfactuur zijn ontvangen.
- 7 jan. Betaald per bank voor kosten verlichting en verwarming over januari €450,-.
- 10 jan. Ontvangen per bank van een afnemer het bedrag van onze factuur ad €22.000,-.
- 15 jan. Verkocht, gefactureerd en afgeleverd goederen voor €19.000,-. De inkoopwaarde van de goederen bedraagt €16.000,-.
- 17 jan. Betaald per kas voor kantoorbenodigdheden voor januari €150,-.
- 19 jan. Voor privé uit de kas genomen €1.000,-.
- 24 jan. Betaald per bank aan een leverancier het bedrag van zijn factuur ad €54.000,-.
- 26 jan. Verkocht, gefactureerd en afgeleverd goederen voor €33.250,-. De inkoopwaarde van de goederen bedraagt €28.000,-.
- 30 jan. Betaald per bank de hypotheekinterest over januari ten bedrage van €600,-.
- 31 jan. Op het gebouw wordt maandelijks €750,- afgeschreven. De afschrijving op de inventaris bedraagt maandelijks €900,-.

In het journaal worden eerst de tellingen van de beginbalans opgenomen. Vervolgens worden de journaalposten erin opgenomen. Na de laatste journaalpost wordt het journaal opgeteld. Het journaal over januari ziet er als volgt uit:

Journaal januari

Datum	Omschrijving	Nr.	Bedrag	
			Debet	Credit
1 jan.	Balanstellingen		€ 425.000	€ 425.000
2 jan.	Eigen vermogen aan Kas		- 1.400	- 1.400
6 jan.	Voorraad goederen aan Crediteuren		- 40.000	- 40.000
7 jan.	Eigen vermogen aan Bank		- 450	- 450
10 jan.	Bank aan Debiteuren		- 22.000	- 22.000
15 jan.	Debiteuren aan Voorraad goederen aan Eigen vermogen		- 19.000	- 16.000 - 3.000
17 jan.	Eigen vermogen aan Kas		- 150	- 150
19 jan.	Eigen vermogen aan Kas		- 1.000	- 1.000
24 jan.	Crediteuren aan Bank		- 54.000	- 54.000
26 jan.	Debiteuren aan Voorraad goederen aan Eigen vermogen		- 33.250	- 28.000 - 5.250
30 jan.	Eigen vermogen aan Bank		- 600	- 600
31 jan.	Eigen vermogen aan Gebouw aan Inventaris		- 1.650	- 750 - 900
	Totalen		€ 598.500	€ 598.500

1.8 Het grootboek vanuit het journaal bijwerken

Openen grootboek

Het grootboek wordt eerst geopend; op de verschillende grootboekrekeningen worden de bedragen overgenomen van de beginbalans.

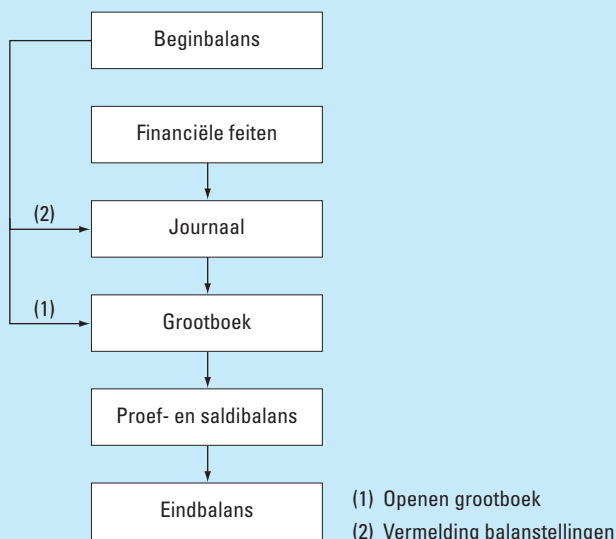
Bijwerken grootboek

Vervolgens wordt het grootboek bijgewerkt. Dat gebeurt nu vanaf het journaal. Direct nadat een bedrag via het journaal naar de desbetreffende rekening in het grootboek is overgebracht, wordt in de kolom *Nr.* het nummer van deze rekening genoteerd.

De proefbalans en de saldibalans komen er natuurlijk uit te zien zoals uitgewerkt in voorbeeld 1.7. De totalen van de proefbalans zijn aan elkaar gelijk; bovendien zijn de totalen van de proefbalans gelijk aan die van het journaal.

Het voorgaande kan als volgt in een schema worden samengevat (zie ook het schema in paragraaf 1.6):

Figuur 1.2 Schematische weergave van de totstandkoming van de eindbalans waarbij het grootboek via het journaal wordt bijgewerkt

De verbinding die in het schema is aangebracht tussen de beginbalans en het grootboek heeft betrekking op het openen van het grootboek; de verbinding die is aangebracht tussen de beginbalans en het journaal heeft betrekking op het vermelden van de balanstellingen in het journaal.

De eindbalans van deze periode is de beginbalans voor de komende periode.

1.9 Specificatie wijziging eigen vermogen

Rekening Eigen vermogen

De rekening Eigen vermogen in het grootboek van handelsonderneming Gerritsen is aan het begin van de periode credit geopend met €170.000,-. Aan dit creditbedrag is in de loop van de periode (vanwege toenames van het eigen vermogen) toegevoegd voor in totaal €8.250,-. De rekening Eigen vermogen is in de loop van de periode (vanwege afnamen van het eigen vermogen) gedebiteerd voor in totaal €5.850,-. Het eindsaldo van de rekening Eigen vermogen is dus €172.400,-. Het is een creditsaldo.

Het eigen vermogen aan het einde van de periode is €2.400,- groter dan het eigen vermogen aan het begin van de periode. De specificatie van dit bedrag is als volgt:

Bruto-verkoopresultaat (verkopen 15 jan.: € 3.000 en 26 jan.: € 5.250)		€ 8.250
Huurkosten	€ 1.400	
Interestkosten	- 1.200	
Afschrijvingskosten	- 1.650	
Kosten verlichting en verwarming	- 450	
Kosten kantoorbenodigdheden	- <u>150</u>	
Bedrijfskosten		- <u>4.850</u>
Saldo winst		€ 3.400
Privéopnamen		- <u>1.000</u>
Wijziging van het eigen vermogen (toename)		€ <u>2.400</u>

Met ingang van het volgende hoofdstuk zullen we toenames en afnamen van het eigen vermogen in de loop van de periode niet meer crediteren respectievelijk debiteren op de rekening Eigen vermogen, maar op *hulprekeningen* van de rekening Eigen vermogen.

Hulprekeningen

Kernbegrippen

Afschrijvingen	Indien een bedrijfsmiddel (bezitting van een onderneming) voor langere tijd in gebruik is ten behoeve van de onderneming (langer dan een jaar), wordt de aanschafprijs niet in één keer ten laste van het eigen vermogen geboekt. Het bedrijfsmiddel wordt geactiveerd (op de balans gezet) en de waardevermindering wordt in delen ten laste van het eigen vermogen geboekt. Dit noemen we afschrijven.
Balans	Overzicht van bezittingen, schulden en eigen vermogen met het doel informatie te geven over financiële positie van een onderneming op een bepaald moment.
Beginbalans	De balans als start voor de boekhouding aan het begin van een periode.
Beknopte inventarislijst	Inventarislijst waarop de verzamelbegrippen als goederenvoorraad en inventaris staan opgesomd. Er wordt dan verwezen naar een bijlage waarop specifieke onderdelen worden genoemd.
Crediteuren	Schulden aan leveranciers als gevolg van goedereninkopen op rekening.
Debiteuren	Vorderingen op afnemers (klanten) als gevolg van verkopen op rekening.
Eigen vermogen	Het aandeel van de eigenaar of eigenaren in een onderneming, vast te stellen door ondernemingschulden in mindering te brengen op de totale waarde van de bezittingen van de onderneming.
Eindbalans	Balans die op het einde van de verslagperiode voortkomt uit de saldi-balans. De eindbalans van de voorafgaande periode is de beginbalans van de nieuwe periode.
Financieel feit	Feit dat een verandering veroorzaakt in één of meer balansposten.
Grootboek	Verzameling grootboekrekeningen waarop van elk financieel feit de debet en creditboeking wordt vastgelegd.
Inventarisatie	Controleren door middel van tellingen of de aanwezige voorraad aansluit bij de financiële administratie.
Inventarislijst	Overzicht waarop een opsomming in hoeveelheden van alle bezittingen en schulden is vermeld. Vaak worden de hoeveelheden op de inventarislijst in geld omgerekend.

Inventarislijst	Uiteenlopende bezittingen die voor lange tijd gebruikt worden bij de uitoefening van een bedrijf en niet afzonderlijk op een balans genoemd zijn. Voorbeelden hiervan zijn magazijnstellingen, de kassa en etalagepoppen.
Journal	Overzicht met twee naast elkaar liggende geldkolommen (een debetkolom en een creditkolom) dat over een bepaalde periode aangeeft welke rekeningen in het grootboek moeten worden gedebiteerd en welke dienen te worden gecrediteerd, en met welke bedragen.
Journalpost	Notatie in het journal van elk financieel feit, waarin wordt aangegeven welke grootboekrekening dient te worden gedebiteerd en welke grootboekrekening dient te worden gecrediteerd. De per grootboekrekening opgenomen bedragen dienen debet en credit in evenwicht te zijn; daarom zijn ten minste twee regels nodig voor elk financieel feit.
Privévermogen	Alle niet-zakelijke bezittingen van de ondernemer. De zakelijke bezittingen worden in de bedrijfsadministratie geadmistreerd. De privébezittingen dient de ondernemer strikt gescheiden te houden (woonhuis, spaargeld, privéauto, enzovoort).
Proefbalans	Overzicht waarin zijn opgenomen alle grootboekrekeningen met daarachter een dubbelkolom. In deze kolom vindt men aan de linkerzijde het totaal van de debetzijde van elke grootboekrekening en rechts het totaal van de creditzijde van de grootboekrekening. De totaaltelling van de debet kolom dient gelijk te zijn aan de totaaltelling van de creditkolom.
Rekening Privé	Grootboekrekening waarop de privéstortingen en de privéopnamen worden geadmistreerd. De grootboekrekening Privé vinden we niet op de balans en niet op de winst-en-verliesrekening. Het saldo van de privémutaties wordt aan het einde van de boekhoudperiode direct overgebracht op de rekening van het eigen vermogen.
Rekening van bezit	Grootboekrekeningen waarop de bezittingen worden geadmistreerd.
Rekening van eigen vermogen	Grootboekrekening waarop het eigen vermogen wordt geadmistreerd.
Rekening van schuld	Grootboekrekeningen waarop de schulden worden geadmistreerd.
Saldibalans	In de opstelling van de proefbalans voegt men een tweede dubbelkolom toe. Hierop worden de saldi van de proefbalans opgenomen. Is het debetsaldo op de proefbalans groter dan het creditsaldo, dan dient het verschil als debetsaldo op de saldibalans te worden opgenomen; is het creditsaldo groter, dan komt het verschil aan de creditzijde.
Scontrovorm	Horizontale weergave van een balans (in een T-vorm) met aan de linkerzijde (de debetzijde) de bezittingen en aan de rechterzijde (de creditzijde) de schulden en het eigen vermogen.

Staffelvorm Verticale weergave van de balans met eerst een opsomming van de bezittingen en daaronder een opsomming van eigen vermogen en schulden.

Verkoopresultaat Indien goederen worden verkocht noemen we het verschil tussen de verkoopprijs en de inkoopprijs het brutoverkoopresultaat.